

Kovid-19 Pandemisi Şartlarında Kayıt Dışı İstihdam

TESEV Değerlendirme Notları, TESEV'in çalışma alanlarındaki konulara ilişkin farklı bakış açıları ve önerileri kamuoyuyla paylaşmayı hedeflemektedir.

Dr. Gökçe Uysal

Mercator-IPM Araştırmacısı ve
Betam Direktör Yardımcısı

Gökçe Uysal, işgücü piyasaları, eğitim, hane tasarrufları üzerine çalışmalarını yürüten bir iktisatçıdır. Araştırmaları, kadınlar, gençler, kayıt dışı çalışanlar ve mülteciler gibi işgücü piyasasındaki kırılgan gruplara odaklanmaktadır. Son dönemlerde Suriyelilerin işgücü piyasasına erişimlerinin kolaylaştırılması ve Suriyelilerin Türkiye evlilik piyasası üzerindeki etkilerine dair çalışmalar yürütmektedir. Gökçe Uysal doktora çalışmalarını University of Rochester'da tamamlamıştır. Halen Mercator-IPM Araştırmacısı ve Betam Direktör Yardımcısı olarak görev almaktadır.

Kayıt dışı istihdamın yaygınlığı Türkiye işgücü piyasasının en önemli yapısal sorunlarından birini teşkil etmektedir. Türkiye'de işgücü piyasası ikili bir yapıya sahiptir. Bir tarafta İş Kanunu ve İşsizlik Sigortası Kanunu gibi yasal düzenlemeler tarafından korunmakta olan kayıtlı istihdam, diğer tarafta ise hiçbir yasal düzenlemenin bulunmadığı ve çalışma koşullarının sert olduğu kayıt dışı istihdam bulunmaktadır.

Bu değerlendirme notunda Türkiye'de kayıt dışılığın son 15 yıldaki seyri incelenerek güncel durum özetlenecek, Kovid-19 pandemisinin kayıt dışı istihdam üzerindeki olası etkisi tartışılacak ve kayıt dışı istihdamla mücadele için yeni bir yön önerilecektir.

Kayıt dışılık nasıl ölçülür?

Türkiye'de işgücü piyasası istatistikleri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından düzenli olarak yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) verileri kullanılarak açıklanmaktadır. HİA kapsamında her ay 13 bin hane ziyaret edilerek işgücü piyasası durumları hakkında sorular sorulmaktadır.¹ Bu sorular referans haftası olarak belirlenen sürede bireylerin çalışma durumları, çalışma koşulları, kayıtlılık durumları gibi konularda bilgi toplamaya yönelik hazırlanmıştır.

Türkiye'de çalışanların Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarının yapılması firmaların sorumluluğundadır. SGK kaydı yapılmadığı takdirde bireylere herhangi bir cezai müeyyide uygulanmamaktadır. Dolayısıyla bireylerin HİA'daki kayıtlılık durumuna dair sorulara yalan beyanda bulunmaları için bir sebep yoktur. Nitekim HİA verilerine göre 2018 yılında esas işinden dolayı SGK kaydı bulunmadığını söyleyenlerin oranı tüm çalışanlar içinde yüzde 33,4'tür. Anketin yapısından ve yasal sorumluluklardan hareketle HİA'nın kayıt dışılığın yaygınlığı ile ilgili yeterince güvenilir bilgi sağladığı düşünülmektedir.

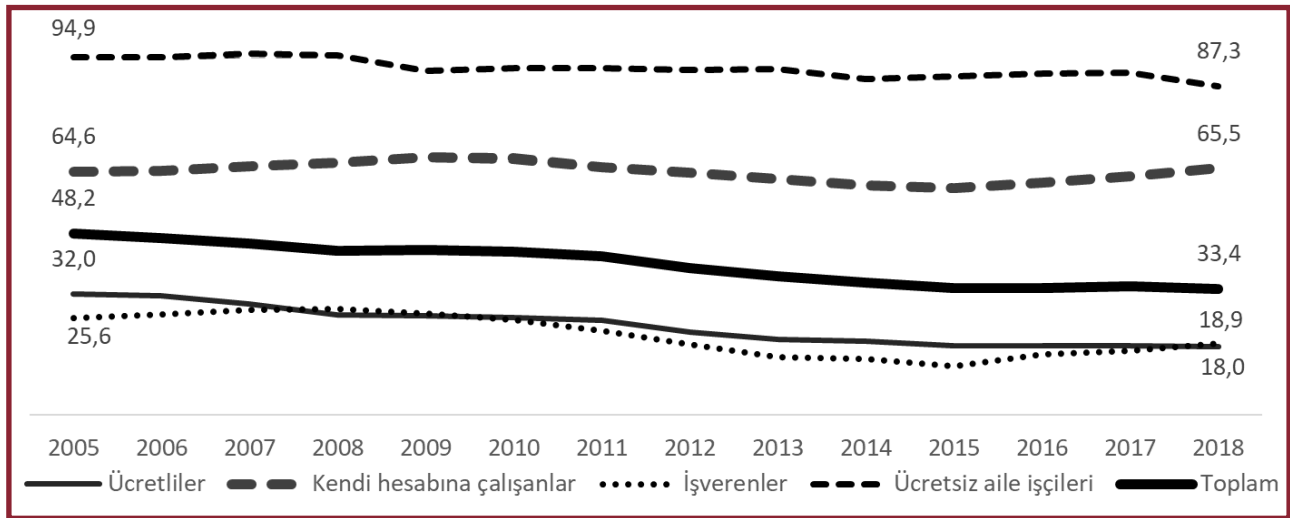
Kayıt dışılıktaki gerileme

HİA verileri kullanılarak hesaplanan kayıt dışılık oranı Şekil 1’de gösterilmektedir. Verilerde ilk göze çarpan nokta Türkiye’de kayıt dışı istihdamın çalışma biçimlerine göre farklılaşmasıdır. Şekil 1’de açıkça görüldüğü gibi kayıt dışılık kendi ailelerinin yanında çalışan ya da kendi işini yapan bireyler arasında çok yaygındır. Bu türüyle kayıt dışılık, ailelerin ya da bireylerin kendi kararları sonucunda oluşmaktadır.

İşverenler ile maaşlılar, ücretliler ve yevmiyeliler (kısaca ücretliler) arasında kayıt dışı istihdam nispeten daha düşüktür. İşverenler kayıt dışılık oranları açısından ücretlilere benzeseler de karar alma mekanizmaları açısından kendi hesabına çalışanlara daha çok benzemektedir. HİA’da kendini işveren olarak belirtenlerin sayısının 1 milyon 282 bin olduğu düşünülürse bu fertlerin önemli bir bölümünün gerek tarımda gerek tarım dışı faaliyetlerde çok küçük işletmelere sahip kişiler oldukları akılda tutulmalıdır. Dolayısıyla kayıt dışılık ile mücadelede kendi hesabına çalışanlar ve firma kayıtlılığı ile birlikte değerlendirilmeleri daha isabetli olacaktır.

Kayıt dışı istihdamın önemli bir kısmı firmalarda maaşlı, ücretli ya da yevmiyeli çalıştığı halde firmalar tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu’na kaydedilmeyen bireylerden oluşur. Firmaların kaydetmediği bu çalışanlar sadece güvencesiz istihdamdan değil, aynı zamanda kötü çalışma koşullarından da mustarıptır.

Türkiye’de kayıt dışı istihdam 2005 yılında yüzde 48,2’den 2018 yılında yüzde 33,4’e kadar gerilemiştir. Ancak bu gerilemenin ücretli çalışanlar ve daha küçük paya sahip işverenler arasındaki kayıt dışılığın gerilemesinden kaynaklandığı açıkça görülmektedir. Bu düşüşün ağırlıklı olarak 2005 ile 2015 yılları arasında gerçekleştiği de söylenebilir. Son yıllarda kayıt dışı istihdamla mücadelenin yavaşlamış olmasının olası sebepleri aşağıda tartışılacaktır.

Grafik 1. Kayıt dışı çalışma ve çalışma biçimleri (%)

Kaynak: HİA, Betam hesaplamaları

Kayıt dışılıktaki gerilemenin durmuş olması ücretli istihdamdaki ikili yapıyı keskinleştirmekte ve gençler, kadınlar ve mülteciler gibi hassas grupların istihdam koşullarının kötüleşmesine sebep olmaktadır. Bu durumun üzerine bir de Kovid-19 pandemisinin iktisadi etkileri eklenince kayıt dışı istihdam edilen bireylerin ve onların yaşadıkları hanelerin kırılabilirliği katlanarak artacaktır. Maalesef pandeminin iktisadi etkilerine karşı alınan önlemler de sadece kayıtlı ve ücretli istihdamı koruma hedefini gütmekte, böylelikle kayıt dışı çalışanların durumunu daha da zorlaştırmaktadır.

Kendi hesabına çalışanlar ve ücretsiz aile işçileri arasında kayıt dışılık

Verilere göre kayıt dışı istihdamın en yaygın olduğu iki grup ücretsiz aile işçileri ve kendi hesabına çalışanlardır. Bu gruplarda kayıt dışılığın seyri incelenen dönemde fazla değişmemiştir. Türkiye’de tarımın aile çiftliklerinde yapılıyor olması, genel sağlık sigortası şemsiyesinin tüm toplumu kapsıyor olması, kendi hesabına çalışan bireylerin, kendilerine bağımlı kişileri sigortaları kapsamına alabilmesi gibi özel durumlardan hareketle hanelerin kayıt altına kendi kararlarıyla girmek istemedikleri sonucuna varılabilir. Bununla birlikte SGK’ya kayıtsızlığın bu bireyleri yaşlılıkta emekli gelirden yoksun bıraktığı unutulmamalıdır. Özellikle düşük gelirli hanelerde yaşlılıkta geçimin geleneksel aile dayanışmasından beklendiği düşünülebilir.

Maaşlı, ücretli ve yevmiyeli çalışanlar arasında kayıt dışılık

Maaşlı, ücretli ya da yevmiyeli olarak çalışanlar arasındaki kayıt dışılık 2005 yılında yüzde 32’den 2018 yılında yüzde 18’e gerilemiştir. Kayıtlı istihdamın artmasının ardındaki olası etkenler şöyle sayılabilir. (1) Eğitim seviyelerinin artıyor olması. Bu konuda yapılan araştırmalar Türkiye’de eğitim seviyeleri ile kayıt dışı bir işte çalışma arasında ters bir korelasyon olduğunu göstermektedir.² (2) Çeşitli yatırım teşvikleri sayesinde sanayi ve hizmet sektörlerinde faaliyet göstermeye başlayan yeni firmaların kayıtlı istihdam yaratma ihtimalleri daha yüksektir. (3) Kayıt dışı İstihdamla Mücadele Projesi (KADİM) ve benzeri kamu politikaları kayıt dışı istihdam ile mücadeleyi kuvvetlendirmiştir. (4) Üretimin ve istihdamın tarımdan tarım dışı sektörler kayışı olarak özetlenebilecek ekonomideki yapısal dönüşüm Türkiye’de henüz tamamlanmamıştır. Ağırlıklı olarak kendi hesabına çalışanlar ve ücretsiz aile işçileri tarafından yapılan tarımdan çıkan kişilerin tarım dışı sektörler kaymasının kayıt dışılığın azalmasında sınırlı bir etkisi olabilir.

...ücretliler arasındaki kayıt dışılık oranları aslen 2005 ile 2015 yılları arasında gerilemiş, daha sonra durmuştur.

Bu yatay seyrin kaynakları tam olarak bilinmemekle birlikte olası sebeplerden biri, devletin gözetim mekanizmalarını gevşetmiş olması olabilir.

Zira kayıt dışılıkla mücadele, birçok Suriyeli için geçim kaynaklarına erişiminin kesilmesi anlamına da gelmektedir.

Ancak ücretliler arasındaki kayıt dışılık oranları aslen 2005 ile 2015 yılları arasında gerilemiş, daha sonra durmuştur. Bu yatay seyrin kaynakları tam olarak bilinmemekle birlikte olası sebeplerden biri, devletin gözetim mekanizmalarını gevşetmiş olması olabilir. Zira kayıt dışılıkla mücadele, birçok Suriyeli için geçim kaynaklarına erişiminin kesilmesi anlamına da gelmektedir. Türkiye’de geçici koruma statüsünde yaklaşık 3,6 milyon Suriyeli bulunmaktadır. Buna karşın Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre çalışma izni alabilen Suriyelilerin sayısının 2018 yılında 34 bin civarındadır.³ Bu veriler ışığında işgücü piyasasındaki Suriyelilerin ezici çoğunluğunun kayıt dışı istihdam edildiği çıkarımı yapılabilir. Bu koşullar altında kayıt dışılık ile mücadele artırıldığı takdirde Suriyelilerin geçim kaynaklarına erişimi zorlaştırılacaktır. Bu konuda resmi bir açıklama olmamasına karşın devletin kayıt dışılıkla mücadelesinin gevşemesinin arkasında Suriyelilerin çalışmasına göz yumulması yatıyor olabilir. Son yıllarda yapılan akademik araştırmaların bulguları da Suriyelilerin kayıt dışı işgücü piyasasında daha genç, daha az eğitilmiş ve kadın çalışanların yerlerini aldıklarına işaret etmektedir.⁴

Kayıt dışılıktaki gerilemenin yavaşlamasının ardındaki sebeplerden biri de Ocak 2016'daki asgari ücretteki önemli artış olabilir. Türkiye'deki gibi çift yapılı işgücü piyasalarında, asgari ücretteki artışın kayıtlı işgücü piyasasında istihdam kayıplarına sebep olduğu, işini kaybeden düşük ücretli bireylerin kayıt dışı işgücü piyasasına kaydığı görülmektedir.⁵

Kayıt dışı istihdam özellikle maaşlı, ücretli ve yevmiyeli çalışanlar arasında aşılması zor kırılma noktaları yaratmaktadır. Yakın geçmişe kadar bu kırılma noktalarının daha çok uzun çalışma saatleri, düşük ücretler, hiçbir güvencesi olmayan istihdam biçimleri ve genel olarak kötü çalışma koşulları olduğu yaygın olarak tartışılmaktaydı. Zira kayıt dışı istihdam edildikleri takdirde ücretli çalışanlar, İş Kanunu'nun ve İşsizlik Sigortası Kanunu'nun koruyucu şemsiyesinden faydalanamamaktadır.

Nitekim 2018 yılı HİA mikro verilerine göre ortalama ücret kayıtlı çalışan ücretliler için 2.678 TL iken kayıt dışı çalışan ücretliler için 1.293 TL'dir. 2018 yılı için asgari ücretin 1.600 TL olduğunu hatırlatalım. Buna karşın ortalama çalışma saatleri kayıtlı ücretliler için 47 saatken kayıt dışı ücretliler için 50 saate çıkmaktadır.

Türkiye'de işsizlik sigortasından faydalanabilmek için hizmet akdinin sona ermesinden önceki son 120 gün hizmet akdine tabi olmak ve hizmet akdinin feshinden önceki son üç yıl içinde en az 600 gün süre ile işsizlik sigortası primi ödemiş olmak gereklidir.⁶ HİA verilerine göre 2019 yılsonu itibarıyla 4 milyonun üzerinde işsiz mevcuttur, buna karşın işsizlik ödeneğinden faydalanabilen kişi sayısı 600 bin civarındadır. Yararlanma oranının bu kadar düşük olmasının sebeplerinden biri tazminata hak kazanma koşullarının sıklığı iken bir diğeri de kuşkusuz kayıt dışılığın yaygınlığıdır.

Kovid-19 pandemisinin kayıt dışılık üzerine olası etkileri

2018 yılına ait HİA mikro verileri incelendiğinde zaman içerisindeki gerilemeye rağmen 9,6 milyon insanın hala kayıt dışı çalıştığı görülmektedir. 3,5 milyon insan ücretli, 3,2 milyon kendi hesabına ve 2,6 milyon insan ise ücretsiz aile işçisi olarak kayıt dışı çalışmaktadır.⁷

Buna karşın Kovid-19 pandemisinin iktisadi yansımalarını azaltmayı amaçlayan politikaların, hem kayıt dışı ücretlileri görmezlikten geldiği hem de kendi hesabına çalışanlar ve onlarla birlikte çalışan ücretsiz aile işçilerini kurumsal firmalar gibi değerlendirdikleri ve bu istihdam biçiminin kırılma noktalarını göz ardı ettiği görülmektedir.

	Kayıtlı	Kayıtlı Değil	Toplam
Ücretli, Yevmiyeli	16,018	3,518	19,536
İşveren	1,039	243	1,282
Kendi Hesabına	1,695	3,213	4,909
Ücretsiz Aile İşçisi	382	2,630	3,012
Toplam	19,134	9,604	28,738

Tablo 1. Çalışma durumu ve SGK kayıtlılık durumu (2018)

Kaynak: HİA, Betam hesaplamaları

17 Nisan 2020 Cuma günü Resmî Gazete’de yayınlanan, 7244 sayılı “Yeni Koronavirüs (Covid19) Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” çerçevesinde doğrudan çalışanları koruyan önlemler aşağıdaki gibidir.

1. Asgari ücret destek programına devam edilecektir. Böylelikle asgari ücretin maliyeti düşürülerek dolaylı olarak kayıtlı ücretli istihdam korunmaya çalışılmaktadır.
2. Üç ay süresince her türlü işçinin iş sözleşmesinin feshedilmesi engellenmiştir. Ancak fesih yasağı uygulanan hallerde işverene işçiyi ücretsiz izne ayırma hakkı verilmiştir. Ücretsiz izne ayrılan ve dolayısıyla işsizlik ödeneğinden istifade edemeyen çalışanlara fesih yasağı süresince günlük 39 TL (aylık 1.170 TL) nakdi ücret desteği üç ay süreyle verilecektir. Bu süre altı aya kadar uzatılabilir.
3. Faaliyetlerini azaltan ya da durduran işletmelerde çalışan vatandaşlara yönelik olarak “Kısa Çalışma Ödeneği” ile 3 ay boyunca maaş desteği verileceği açıklanmıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı bu kapsamda 700 bin başvurunun onaylandığını beyan etmiştir.⁸ Kısa çalışma ödeneğinden faydalanma şartları gevşetilmiştir. Böylelikle kısa çalışmanın başlamasından önce 60 gündür çalışan ve son üç yılda en az 450 gün prim ödemiş olmak gerekmektedir.
4. En düşük emekli maaşı 1.500 TL’ye çıkartılmış, bayramı ikramiyelerinin ödemesi Nisan ayına çekilmiştir.

Bu düzenlemelere göre firmaların kayıtlı çalışanlarını işten çıkarmalarının engellenmesi, oluşmuş olan iş akdinin sosyal mesafelendirme önlemlerinin sona ermesiyle tekrar devam etmesini sağlayacaktır. Kısa çalışma ödeneği ile birlikte ücretsiz izne çıkarılan çalışanlara yapılan doğrudan gelir yardımları, doğaları gereği sadece kayıtlı istihdamda olan çalışanları korumaya yöneliktir. Bu çerçevede doğrudan kayıt dışı çalışanları korumaya yönelik herhangi bir önlem bulunmamaktadır.⁹ Halbuki OECD tarafından derlenen verilere göre Arjantin ve Brezilya gibi kayıt dışılığın yaygın olduğu benzer gelir grubundaki ülkelerde kayıt dışı çalışanlara doğrudan gelir destekleri yapılmaktadır.¹⁰

Kayıt dışı çalışma biçimlerinin nispeten kısıtlı olduğu yüksek gelir grubundaki ülkelerde dahi kendi hesabına çalışanlar için farklı düzenlemeler öngörülmektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri ve İrlanda kendi hesabına çalışanların işsizlik sigortasından faydalanmasının yolunu açarken, İspanya ve İtalya kendi hesabına çalışanlara doğrudan gelir desteklerini devreye sokmuştur.

Türkiye’de ise 7244 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemelerde “esnaf” için kredi olanaklarının artırılması, kredi ödemelerinin ötelenmesi gibi gelir kaybını giderici değil öteleyici önlemler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin yine sadece kayıtlı olan esnaf için erişilebilir olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, kendi hesabına çalışanlar ve ücretsiz aile işçileri arasında kayıt dışı olanlar bu önlemlere dahi ulaşamayacaktır. Bu durum, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından kırılğan istihdam kategorisine giren kendi hesabına çalışanlar ile ücretsiz aile işçilerinin durumlarının vahimleşeceğine işaretir.

Kayıt dışı istihdamla mücadele için bir fırsat

2018 yılından beri istikrarlı bir şekilde artmakta olan işsizlik, ekonomik konjonktürün kötüleşmesiyle birlikte Türkiye’nin önündeki en büyük sorun olarak temayüz edecektir. Önümüzdeki dönemde sadece işsiz sayısı değil işgücü piyasasının dışına çıkışlar da artacaktır. Dolayısıyla işsizlik oranı da işgücü piyasasının sağlığı ile ilgili yeterli veri vermeyecektir. İstatistiklerden öte aslında önemli olan hanelerin geçim kaynaklarına erişimlerinin sağlanması, bu sağlanmadığı takdirde de hanelerin doğrudan gelir desteği gibi sosyal yardımlarla desteklenmesidir.

Kayıt dışı ücretli çalışanlar hizmet akdinin koruması altında olmadıkları için ekonomik konjonktürden ilk etkilenenler grubu oluşturmaktadır. Dolayısıyla pandemi sebebiyle işten çıkarılma ihtimalleri yüksektir. Üstüne üstlük, ücretlerin düşüklüğü açısından tasarruflarının da nispeten düşük olduğu ve işe daha çok ihtiyaçları olduğu varsayılabilir. Buna karşın iktisadi politikaların koruyucu şemsiyesinin tamamen dışındadırlar.

Pandemi, bu açıdan politika yapıcılara bir fırsat sunmaktadır. Kayıt dışı istihdam ettikleri çalışanlarının SGK kayıtlarını yapan firmalara, söz konusu çalışanları pandemi sonrası en az üç ay istihdamda tutmalarına karşılık olarak, ceza afları ve SGK prim teşvikleri sağlanabilir. Bu firmaların kayıt dışı çalıştırdıkları bireylerin kısa çalışma ödeneğinden faydalanmalarının yolu açılabilir. Böylelikle kayıt dışı istihdamın kayda geçmesi için önemli bir fırsat yaratılabilir.

Benzer şekilde kayıt dışı biçimde kendi hesabına ya da ücretsiz aile işçisi olarak çalışan bireylerin SGK kaydına geçmesi özendirilebilir. Kendi hesabına çalışanlar ve onlarla birlikte çalışan ücretsiz aile işçilerine SGK kaydı oluşturulduğu takdirde krediye erişim olanağı tanınabilir, hatta doğrudan gelir desteği verilebilir.

Aksi takdirde normal koşullar altında çalışarak hayatını idame ettirebilen kayıt dışı çalışanlar pandemi ile mücadele kapsamında uygulamaya konan sosyal mesafelendirme önlemleri yüzünden yoksunluğa düşecektir. Zaten kırılgan durumda olan bu gruptaki bireylerin böyle bir ekonomik şoka karşı kendilerini koruyabilecek tasarruf ya da kaynaklarının kısıtlı olması beklenir. Dolayısıyla öncelikli olarak korunmaya alınması gereken kayıt dışı çalışanların pandeminin iktisadi sonuçlarından daha ağır etkilenmeleri kaçınılmaz olacaktır.

Kuşkusuz Türkiye'deki Suriyeliler de kayıt dışı istihdamın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Savaş koşullarından kaçarak Türkiye'ye sığınan bu grubun önemli bir kısmının bu ekonomik şokun etkilerini emmek için gerekli tasarruf ya da kaynaklarının olmadığı ya da kalmadığı tahmin edilebilir. Kayıtlı istihdama geçişin özendirilmesi için benzer SGK prim teşvikleri Suriyeliler için de uygulanmalı, özellikle Suriyeli ortaklık yapısına sahip firmalar için Suriyeli çalışanlar üzerinde olan yüzde 10 kotası kaldırılmalıdır.

Pandemi, bu açıdan politika yapıcılara bir fırsat sunmaktadır.

[Pandemi sürecinde] ...kayıt dışı istihdamın kayda geçmesi için önemli bir fırsat yaratılabilir.

Notlar

- 1 http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikMeta.do?istab_id=1201
- 2 Ben Salem ve ark. 2011; Kan and Tansel, 2014; Başlevent and Acar, 2015
- 3 <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/31746/yabanciizin2018.pdf>
- 4 Del Carpio ve Wagner (2015), Ceritoglu ve ark. (2017), Erzan ve ark. (2018).
- 5 Pelek (2015), Gürsel ve ark. (2018).
- 6 <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/issizlik-odeneği/>
- 7 1,2 milyon işveren arasında 243 bin işverenin kayıtlı olmadığını beyan ettiği görülmektedir.
- 8 Beyan için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=RE1Cw1-ytdw>
- 9 Türkiye'deki doğrudan gelir desteklerinin 4 milyon haneye verileceği açıklanmıştır. Bu doğrudan gelir desteklerinin kayıt dışı bireylere denk gelmesi mümkündür ancak buna dair bir hedefleme görünmemektedir. 4 milyon içinden 2 milyon hanenin daha önceden sosyal yardımlardan faydalanan haneler olacağı belirtilmektedir. Ancak diğer 2 milyon hanenin nasıl belirleneceği belirtilmemiştir.
- 10 https://oecd.github.io/OECD-covid-action-map/data/CoronavirusUpdate_AllCountries_Public.xlsx

Kaynakça

- Aksu E., Erzan R., & Kirdar, M.G. (2018). The Impact of Mass Migration of Syrians on the Turkish Labor Market, Koç University-TUSIAD Economic Research Forum Working Papers 1815, Koc University-TUSIAD Economic Research Forum.
- Başlevent, C., & Acar, A. (2015). Recent trends in informal employment in Turkey. *Yıldız Social Science Review*, 1(1), 77-88.
- Ben Salem, M., Bensidoun I., Pelek S. (2011). "Informal employment in Turkey: an overview", *Région et développement*, 34, 57-84.
- Ceritoglu, E., Yunculer, H. B. G., Torun, H., & Tumen, S. (2017). The impact of Syrian refugees on natives' labor market outcomes in Turkey: Evidence from a quasi-experimental design. *IZA Journal of Labor Policy*, 6(1), 5.
- Del Carpio, X. V., & Wagner, M. (2015). The impact of Syrians refugees on the Turkish labor market. The World Bank. [<https://doi.org/10.1596/1813-9450-7402>]
- Gürsel, S., Bakış, O., & Genç, Y. (2018). Asgari ücret artışının kayıt dışı çalışmaya etkisi özellikle düşük ücretli sektörlerde yoğunlaşıyor. *Betam Araştırma Notu 18/222* (<https://betam.bahcesehir.edu.tr/wp-content/uploads/2018/02/ArastirmaNotu222-1.pdf>).
- Kan, E. O., & Tansel, A. (2014). Defining and measuring informality in the Turkish labor market. *MPRA Paper*, 57739.
- Pelek, S. (2015). The Employment Effect of the Minimum Wage: An Empirical Analysis from Turkey. *Ekonomi-tek-International Economics Journal*, 4(1), 49-68.

Atıf Önerisi:

Uysal, Gökçe. 2020. "Kovid-19 Pandemisi şartlarında Kayıt Dışı İstihdam" *TESEV Değerlendirme Notları* 2020/3.

<https://www.tesev.org.tr/tr/research/kayit-disi-istihdam-kovid-19/>

Copyright © Mayıs 2020

Tüm hakları saklıdır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve TESEV'in kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

TESEV, bu projeye katkılarından ötürü Friedrich Ebert Stiftung'a teşekkür eder.